

“He transformat la meua vida en literatura”

Baltasar Porcel (Andratx, Mallorca, 1937) ha escrit l'epitafi de Mallorca, de la Mallorca que el va veure néixer, *Olympia a mitjanit* (Planeta). És una novel·la coral de 400 pàgines.

L'última novel·la de Baltasar Porcel, 'Olympia a mitjanit' (Planeta), és la crònica de la transformació de la Mallorca rural i immobiliària a la Mallorca turística, ocupada majoritàriament per forans, siguin peninsulars o alemanys. És una ambiciosa, i molt treballada, obra coral, de 400 pàgines.

—Quines eren les vostres intencions a l'hora de fer la novel·la?

—En primer lloc volia fer una novel·la diríem normal d'extensió, de 200 pàgines, sobre un personatge extern, un personatge fort, que irromp en una petita comunitat entre inestable i desquiciada i és com si es llencés una bomba. Llavors va passar que quan havia escrit cent folis resulta que a penes començava la novel·la i el cap de cinquanta més em vaig adonar que el llibre m'exigia una altra novel·la, m'exigia explicar com era aquesta comunitat i per què era així.

—Però ja era Mallorca, aquesta comunitat, des del primer moment, no?

—Sí. L'ambient turístic de Mallorca. Però no explicava el procés seguit per Mallorca, que és el que vaig veure que la novel·la m'exigia per justificar el sentit del llibre. A més, jo el que volia era convertir això en una mena de paradigma, de metàfora d'una situació del món d'avui, on a Occident tenim tantes coses però ballem sense saber ben bé què passa. Així em vaig trobar amb la necessitat d'explicar Mallorca, la Mallorca contemporània.

—La Mallorca que heu viscut?

—En efecte. I que m'ha preocupat cada vegada més. És a dir, des de la Mallorca rural, immobiliària, del 1940, amb 250.000 habitants, a la Mallorca dels 700.000 forans, siguin treballadors peninsulars de parla castellana o alemanys i també gent rica de Madrid que hi tenen una propietat, una finca, un negoci o un apartament, de manera que els mallorquins estem d'1 a 3. I a sobre d'aquesta gent, d'aquest 3 a 1, s'hi han de posar 10 milions de turistes.

—Sentiu nostàlgia per la Mallorca d'abans?

—No. Era molt pobre, mancada de llibertat, estàtica. No la vull magnificar. Però entre la del 40 i la d'ara hi va haver un entremig, quan encara érem els amos de l'illa i el turisme ens havia dinamitzat —posa-li els anys 60—, on això va ser diferent. Va ser un període gairebé paradisiàc.

Llavors, com deia, per explicar aquest món —i Mallorca és un món circumscrit a si mateix que es pot abastar, amb totes les classes socials, capellans, pagesos, militars, hotelers, aristòcrates, intel·lectuals, gent pobre, gent rica— em calien aquestes 400 pàgines.

—Sense que hi hagués una trama argumental forta, oi?

—L'argument és només un canemàs que vehicula l'expressió del meu món intern, perquè, per moltes

**“Els 60, quan
encara érem amos
de l'illa i el
turisme ens havia
dinamitzat,
va ser un període
gairebé
paradisíac. No es
pot magnificar la
Mallorca anterior,
rural, mancada de
llibertat, estàtica”**

intencions i objectius, per moltes planificacions i reflexions que facis, la novel·la és el producte de tot el que has begut o patit a la teva vida: és el pas del subconscient a l'extern. I el fet que l'argument sigui el canemàs no vol dir que m'hagi allunyat de la novel·la, ans tot el contrari. Penso que m'he acostat al que jo entenc com la forma més genuïna de la novel·la, que és la que té quatre elements fonamentals: uns personatges amb unes passions; una societat de la qual som producte i alhora activem i formem; la filosofia que emmarca tot això i se'n deriva, i, finalment, una llengua amb prou expressivitat per aixecar un món.

—Sovint teniu present un novel·lista, quan escriviu. En aquest cas, quin?

—Per casualitat vaig rellegir *La cartoixa de Parma*, de Stendhal, que no havia llegit d'ençà que era jove, i vaig quedar admirat de la forma de descriure una societat determinada i de l'estructura de la novel·la. Podria dir que la novel·la ideal per mi és *Guerra i pau*, de Tolstoi, malgrat que una fórmula no fa una novel·la. No obstant això, una novel·la absolutament diferent, suposem *La filla del*

capità, de Puixkin, pot ésser una gran novel·la. Amb això no vull dir que he fet aquests. Vull dir que m'ha agradat treballar en aquest territori.

—La vostra, l'heu volguda divertida, marcadament amena.

—Té humor i sarcasme, i penso que això em serveix per a retratar molt bé aquest món pueril però que també està atravesat per destraldades tràgiques.

—A banda de l'humor i l'amenitat, del sarcasme, heu intensificat, potser més que en altres ocasions, la sensualitat, el to poètic, present gairebé en cada frase. Voleu que el lector assaboreixi cada frase, la tasti?

—Sí. Jo crec que això obeeix a un procés meu personal. Jo he transformat la meua vida en literatura. Actualment disfruto més escrivint que gairebé vivint. Això no ho havia dit mai. I, mireu, m'alegro que hàgiu vist això. I si sabéssiu el que he corregit, us en fariéu creus. I sabeu què he corregit? La recerca d'aquesta sensualitat, del color, de la vitalitat, de la cosa calenta, lluminosa. Un cop lliurada a l'editor de Planeta, Emili Rosales, que d'altra banda és un bon escriptor, vaig treballar les pàgines de cap a cap tres vegades.

—Per poder fer aquesta novel·la cal tenir un interès obsessiu per les persones, per la gent, encara que siguin persones amb les quals no us entendríeu mai.

—He volgut fer un món de veritat. Sense tesis. Els personatges són evidentment inventats, però són arquetips de l'experiència directa que jo he viscut.

—El turista no és només un turista; el canonge no és només un canonge; el notari marquès no és només un notari marquès.

—Són persones amb tota la seva vida infinita. És clar, la literatura sovint treballa sobre tòpics. És com si en lloc de veure la realitat només veiés els esquemes sobre la realitat. Sempre cal tenir en compte una cosa. Vós i jo, l'únic que som, l'únic que tenim, és la nostra vida. Això és brutal, no? Això és extraordinari. I això és rigorosament individual, personal.

—Els vostres personatges parlen molt sobre el “cas” mallorquí, sobre política, sobre els canvis produïts a l'illa.

—Això a Mallorca és molt freqüent. La gent té la sensació que diu alguna cosa. En realitat és l'únic que compta. Com a esquema mental. Espanya no és problema. La nació catalano-mallorquina, tampoc. La qüestió és Mallorca.

—La personalitat de Mallorca?

—L'ésser. La identitat. La gent no està en contra d'això. La gent, el mallorquí, no té una superestructura conceptual formada. El que sí que té és una visceralitat folklòrica forta. A la vegada que ha passat molta gana i fins fa molt poc no se n'havia adonat que no era l'amo de l'illa. Bé, encara hi ha molts que no se n'han adonat encara. Però el registre de la propietat, l'empadronament i la llengua vehicular et demostren que tu ja estàs en minoria.

—Voleu que el llibre formuli, presenti, una idea sobre el tarannà dels mallorquins?

—Sí. Tots els diàlegs, que n'hi ha molts, volen ésser diàlegs es pot dir ideosincràtics, són diàlegs que expliquen una manera de fer i de pensar. Aquests diàlegs no són funcionals. Remeten a una forma d'ésser. I es veu si aquests personatges són somiadors, lascius, violents, el que siguin. Són personatges que sempre procuren amagar les motivacions reals, que sempre estan davant dels altres amb una actitud de cert recel i que naveguen pel maremàgnum sense timonejar-lo. Són la vida de Mallorca. No són personatges que puguin ser catalans, per exemple.

—Com vàreu veure que podíeu personalitzar els vostres personatges a través del diàleg?

—Això és una cosa antiga. La novel·la sorgeix en part del subconscient, però d'això n'era conscient. A mi sempre m'ha agradat el teatre dialectal mallorquí. Els primers llibres que vaig llegir van ser *L'Hostal de la Bolla*, de Miquel dels Sants Oliver; *Tres viatges amb calma per l'illa de la calma*, de Gabriel Fuster i Mayans, Gafim; i *Flor de Card*, de Sal-

vador Galmés. La lectura d'aquests tres llibres, que me'ls va deixar el capellà del poble, em van produir una gran impressió. Per mi la llengua catalana és un element importantíssim de creació. Com els colors per al pintor. Jo crec que els problemes de la cultura catalana són problemes socials, polítics, perquè el català, com a idioma, és tan important com qualsevol llengua del món. El plaer idiomàtic i la força creadora idiomàtica: això és el que em convenç del català. No el destí històric, ni la nació, ni la inexorabilitat, ni què sé. És l'instrument. Això ho vaig aprendre de molt petit, o de molt jovenet, quan el castellà era l'idioma amb el qual escribia les quatre coses que feia.

—Però la vostra llengua no és gens dialectal, o molt poc.

—A l'hora d'escriure no faig ús del dialecte. Les formes escrites són una convenció i jo faig ús de la convenció literària establerta. I crec haver-la dotada de totes les particularitats, sense necessitat de donar-li formes ortogràfiques pintoresques. L'escriptor ha de ser un creador de llengua.

—Com deia el vostre admirat Stendhal, l'escriptor no pot parlar amb la veu dels altres.

—És clar. El que m'agrada és transformar el dialectalismes vius en sòlida matèria literària. Aquest matí llegia Jorge Manrique. La gent no parla com Jorge Manrique, però si la llengua és viva i dolça com la d'ell, és com si estigués escrita ara.

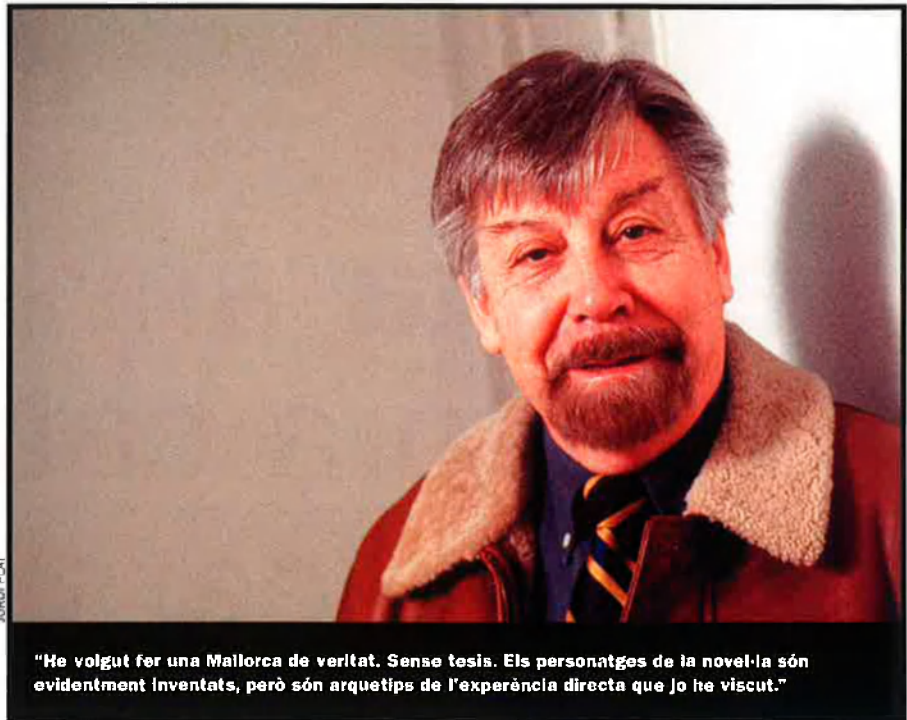
—La novel·la seria la crònica d'una despersonalització?

—Això comporta un judici negatiu des del meu punt de vista personal i no penso que aquest fos el meu objectiu. Les societats canvien. L'imperi romà va desaparèixer.

—Com us ho feu per no angoixar-vos per la pèrdua de la Mallorca dels seixanta?

—A Mallorca només em faig amb gent que parla mallorquí. No vull veure més gent. No vull tenir relació amb ningú més. Moriré amb el vaixell.

—El fet de viure a Barcelona, sense haver perdut la vostra relació amb Ma-

"He volgut fer una Mallorca de veritat. Sense tesis. Els personatges de la novel·la són evidentment inventats, però són arquetips de l'experiència directa que jo he viscut."

llorca, perquè hi teniu casa, us ha ajudat a analitzar millor el fenomen mallorquí del qual s'ocupa la novel·la, no?

—Així és. Jo vinc a Barcelona el 60 i he vist la Mallorca de les dècades posteriors com a espectador. Em vaig adonar que no podia viure en la societat mallorquina del 50. I me'n vaig anar. D'una banda, sóc d'un poble aïllat i pobre, i, d'altra, havia llegit molt. I em resultava molt difícil encaixar en una societat que no era la meua i que a la vegada no acontentava la meua mentalitat, la qual cosa es va complicar molt en el moment que jo m'havia de posar a fer feina, i casar-me i inserir-me com a membre actiu d'una societat. I me'n vaig anar. Perquè no podia viure en el món antic de l'illa, però el nou món tampoc no em satisfia. Per tant jo he pogut descriure tot això perquè no m'hi he vist dramàticament implicat, o vitalment implicat.

—Sense cap enyorança pels anys de la infantesa. Potser perquè penseu que l'enyorament és un sentiment perillós, literàriament parlant?

—El que no té vida no té vida, no? No existeixen els móns ideals. En la meua infantesa i adolescència hi ha coses esplèndides que jo vaig viure,

però jo em sentia presoner. Jo he escrit molt sobre aquest món, però convertint-lo en literatura. Jo allà visc en les cases que em vaig criar, però les he omplert de quadres i de llibres. La nostàlgia et pot conduir al costumisme. I el costumisme és un error, perquè confon la vida quotidiana, el seu detallisme, amb l'ésser.

—De totes maneres, hi ha un tret, lligat a la sensualitat de la qual suara parlàvem que és un cert hedonisme, pel paisatge, per exemple.

—Jo sempre ho he fet, això. El paisatge en sentit ampli. I potser ho he intensificat aquí perquè al final de la vida cada cop he estat més exigent amb el paisatge. L'estètica és una sensualitat. L'estètica és la legislació de la sensualitat i dels sentits. Penso que vaig tenir una gran sort de viure ben jovenet en un paisatge bell i solitari. Sempre m'he sentit molt a prop dels animals, dels arbres. Posteriorment, m'ha agradat molt la literatura, la pintura, la història, com a vida de la gent, i potser he aplicat aquesta filosofia en aquesta novel·la, que en definitiva és la biografia d'un dels marcs de la meua vida.

Lluís Bonada